

MAVZU. O'QUVCHILARGA NUTQIY MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH: AMALIY YONDASHUVLAR

Reja.

- 1. Nutqiy madaniyatning ahamiyati**
- 2. Amaliy usullar**
- 3. Savol-javob mashqlari**
- 4. O'yinlar orqali nutqni rivojlantirish**

Maqsad.

O'quvchilarga nutqiy madaniyatni rivojlantirish — bu ularning to'g'ri, aniq va odobli gapira olishiga yordam berishdir. Bu faqat grammatikani bilish emas, balki fikrni tushunarli va chiroyli ifodalash san'atidir.

Nutqiy madaniyatning ahamiyati

Nutqi chiroyli, aniq va odobli inson boshqalarning e'tiborini tortadi. Unga ishonishadi, gapini tinglashadi. Aksincha, so'zlarni noto'g'ri ishlatadigan yoki tartibsiz gapiradigan odam fikrini yetkaza olmaydi. Shu sababli nutqiy madaniyatni o'quvchilikdan rivojlantirish muhim.

Amaliy usullar

Nutqni rivojlantirish uchun faqat nazariya yetarli emas — muntazam amaliy mashg'ulotlar kerak.

Ko'p o'qish

- Kitoblar, maqolalar, hikoyalar o'qish.
- O'qigan narsadan yangi so'zlar va iboralarni yozib olish.
- O'qigan matnning qisqa mazmunini aytib berish.

Hikoya qilish va qayta so'zlab berish

- Film, voqea yoki ertakni qayta hikoya qilish.
- Oddiy voqeani turli so'zlar bilan aytib berish — so'z boyligini oshiradi.

Savol-javob mashqlari

- O'qituvchi yoki sinfdoshlar bilan tezkor savol-javob o'ynash.

- Berilgan soʻzdan foydalanib gap tuzish.

Yozma mashqlar

- Qisqa hikoya yoki insho yozish.
- Matnni imlo va uslub jihatidan tekshirish.

Ovoz yozish va tahlil qilish

- Gapirganini telefon yoki diktofon orqali yozib olish.
- Qayerda toxtash notoʻgʻri, qayerda talaffuz xato — aniqlash.

Muloqot odobi

- Har doim salomlashish, “iltimos”, “rahmat” kabi soʻzlarni ishlatish.
- Boshqalarni gapini boʻlmaslik, eʼtibor bilan tinglash.

Oʻyinlar orqali nutqni rivojlantirish

Rol oʻynash — masalan, oʻquvchi jurnalist, doʻsti esa mehmon boʻlib suhbat quradi.

Soʻz zanjiri — bir soʻzning oxirgi harfi bilan yangi soʻz aytish.

Tasvirlash oʻyini — biror narsani nomini aytmasdan tavsiflab berish.

Nutqiy madaniyatni rivojlantirish — bu doimiy jarayon. Oʻquvchi muntazam oʻqib, yozib, gapirib va tinglab borsa, uning soʻz boyligi kengayadi, gapirish uslubi chiroyli va ishonchli boʻladi. Eng muhimi — nutqda samimiyat va hurmat boʻlishi, chunki chiroyli soʻz, agar u qalbdan chiqmasa, taʼsirini yoʻqotadi.

Amaliy mashqlar:

1. Kunlik yangi soʻzlar daftarchasi

Har kuni oʻquvchi oʻqigan matndan 3 ta yangi soʻz yoki iborani topib, ularni maʼnosini yozadi va gapda qoʻllaydi.

2. Qisqa matnlarni qayta soʻzlab berish

Oʻquvchiga qisqa hikoya, film yoki voqeani oʻz soʻzlari bilan qayta hikoya qilish topshirigʻini bering.

3. Savol-javob mashqi

Sinfda tezkor savol-javob o'yinini tashkil qiling. Har bir o'quvchi berilgan so'zdan yoki mavzudan gap tuzsin.

4. Yozma insho yozish

O'quvchidan oddiy mavzuda (masalan, "Mening eng yaqin do'stim", "Maktabdagi bir kunim") qisqa insho yozishni so'rang va uni imlo va uslub jihatidan tekshiring.

5. Ovoz yozib, tahlil qilish

O'quvchi nutqini telefon yoki diktofon yordamida yozib olsin, keyin birga tinglab, talaffuz va pauzalar ustida ishlang.

6. Nutq odobiga rioya qilish mashqi

Har kuni sinfda "iltimos", "rahmat", "kechirasiz" kabi so'zlarni majburiy ravishda ishlatish va boshqani e'tibor bilan tinglash odatini shakllantirish.

7. Rol o'yinlari

O'quvchilarni guruhlarga bo'lib, oddiy suhbat yoki suhbatdosh rolini o'ynashga taklif qiling (masalan, jurnalist va mehmon).

8. So'z zanjiri o'yini

Bir so'zning oxirgi harfi bilan yangi so'z aytish o'yinini o'tkazing. Bu so'z boyligini oshirishga yordam beradi.

9. Tasvirlash o'yini

Biror narsani nomlamay, uning xususiyatlari, ko'rinishi yoki harakatini ta'riflab berishni mashq qiling.